

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 194g/2022

privind excepția de neconstituționalitate a
articolelor 6 alin. (1) lit. a) și 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243 din
24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a
de la proclamarea independenței Republicii Moldova
*(aplicarea amnistiei în cazul persoanelor
condamnate la detenție pe viață)*

CHIȘINĂU

7 februarie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 24 noiembrie 2022,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 7 februarie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 6 alin. (1) lit. a) și 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, ridicată din oficiu de dl judecător Ivan Parii, în dosarul nr. 21ji-199/2021, pendinte la Judecătoria Orhei, sediul Rezina.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Ivan Parii pe baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție.

3. La 7 decembrie 2022, autorul excepției a depus la Curtea Constituțională un supliment prin care și-a concretizat criticile de neconstituționalitate.

A. Circumstanțele litigiului principal

4. Pe rolul Judecătoriei Orhei, sediul Rezina, se află un demers privind aplicarea amnistiei față de dl Radu Buga, condamnat la detenție pe viață, care la data formulării demersului său avea executați, în mod efectiv, patru ani, patru luni și 27 zile de închisoare.

5. În cadrul examinării cauzei, printr-o încheiere din 18 noiembrie 2022, dl judecător Ivan Parii a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolelor 6 alin. (1) lit. a) și 7 alin. (1) lit. d) din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova (în continuare Legea privind amnistia) și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1
Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 16 Egalitatea

„[...]”

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 24 Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

„(1) Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.

(2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

(3) Pedepsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă și nici executat.”

Articolul 88 Alte atribuții [ale Președintelui Republicii Moldova]

„Președintele Republicii Moldova îndeplinește și următoarele atribuții:

[...]”

e) acordă grațiere individuală;

[...]”

7. Prevederile relevante ale Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova sunt următoarele:

„Art. 1. – (1) Prezenta lege se aplică condiționat și exclusiv persoanelor bănuite, învinuite și inculpate, precum și persoanelor condamnate, care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei, al perioadei de probațiune sau al termenului de probă și sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus, dacă persoanele respective cad sub incidența prevederilor art. 2–5, 7, 8.”

„Art. 6. – (1) Prevederile art. 1–5 nu se aplică persoanei:

a) condamnate la detențiune pe viață sau a cărei pedeapsă capitală a fost comutată în pedeapsă cu închisoare ori în pedeapsa detențiunii pe viață și care a executat mai puțin de 25 de ani de închisoare;

a¹) bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate care a fost condamnată anterior pentru săvârșirea cu intenție a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, executând în tot sau în parte pedeapsa cu închisoare;

b) bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate pentru una dintre infracțiunile calificate ca fiind deosebit de grave sau excepțional de grave, conform Codului penal nr. 985/2002, ori calificate ca fiind infracțiuni grave conform art. 71 din Codul penal aprobat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 24 martie 1961;

c) bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate pentru săvârșirea cu intenție a unei infracțiuni în locurile de detenție;

d) bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate pentru una dintre infracțiunile prevăzute la următoarele articole din Codul penal nr. 985/2002: art. 135–139, art. 140 alin. (2), art. 140¹–145, art. 151, art. 158 alin. (2)–(4), art. 160 alin. (3), art. 164 alin. (2) și (3), art. 165, art. 166 alin.(2) și (3), art. 166¹ și 167, art. 168 alin. (2) și (3), art. 169 alin. (2), art. 171 și 172, art.174–175¹, art. 179 alin.(3), art. 181², art. 183 alin. (2), art. 186 alin. (5), art. 187 alin.(2)–(5), art. 188, art. 189 alin.(2)–(6), art. 190 alin. (5), art. 191 alin. (5), art. 196 alin. (4), art. 201¹, art. 205 și 206, art. 208–209, art. 211 alin. (2), art. 212 alin. (2)–(4), art. 213, art. 216 alin. (3), art. 217 alin.(4), art. 217¹ alin. (3) și (4), art. 217³, art. 217⁴ alin. (2) și (3), art. 217⁶, art. 219 alin.(2), art. 220 alin.(2) și (3), art. 236 și 237, art. 238 alin.(2), art. 239 alin. (2), art. 239¹ și 239², art. 240 alin.(3) și (4), art. 243 și 244, art. 245–246¹, art. 247 alin. (2), art. 248 alin.(3)–(7), art. 248¹ și 248², art.252 alin. (2)–(4), art. 257 și 258, art. 260¹–261¹, art. 264 alin. (2)–(6), art. 264¹, art. 275, art. 278–280, art. 282–286, art. 289–289³, art. 292, art. 295 alin. (1)–(6), art.295¹ alin. (1) și (2), art. 295² alin. (1)–(3), art. 303–315, art. 322 alin. (2)–(6), art. 324–329, art. 330², art. 332–335¹, art. 337–343, art. 344 alin.(2), art. 345, art. 347, art. 349, art. 352 alin. (3), art. 360, art. 362¹ alin.(3), art. 365 alin.(2) și (3), art. 368 alin. (2), art. 369 alin. (3), art. 370 alin. (2) și (3), art. 385–388;

e) care a săvârșit infracțiunea prevăzută la art. 166¹ alin. (2)–(4), precum și a săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171–175¹, art. 201, art. 206, art. 208–208² din Codul penal nr. 985/2002;

f) bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate pentru una dintre infracțiunile prevăzute la următoarele articole din Codul penal aprobat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 24 martie 1961: art. 63, art. 72 alin.(2), art. 101¹, art. 103, art. 103¹ alin.(2), art. 104, art.105², art. 107 alin. (3) și (4), art. 112¹, art. 112³, art. 113¹, art. 113², art. 115¹, art. 116 alin. (2), art. 124¹ alin. (2), art. 136, art. 155⁴, art. 155⁶ alin.(2), art. 156 alin. (2), art. 157 alin. (3) și (4), art. 164⁹ alin. (3), art. 177 alin. (4)–(6), art. 184 alin. (3), art. 187¹ alin. (1), art.189, art. 198¹, art. 200–203², art. 206, art. 224, art. 224², art. 224³, art. 224⁶ alin. (2), art. 225³, art. 262, art. 263, art. 266, art. 269;

g) bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate pentru o infracțiune săvârșită cu intenție și absolvită anterior în tot sau în parte, în temeiul actului de amnistie sau de grațiere, de pedeapsa stabilită pentru săvârșirea unei alte infracțiuni;

h) în privința căreia a fost înlăturată anterior răspunderea penală, de trei sau mai multe ori, în temeiul împăcării părților conform prevederilor art.109 din Codul penal nr.985/2002.

[...].”

Art.7. – (1) Persoanei condamnate la pedeapsa cu închisoare, la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art. 4–6 i se reduce termenul de pedeapsă după cum urmează:

[...]

d) la 30 de ani de închisoare, dacă este condamnată la detențiune pe viață;

[...].”

[Articolul 7 în redactarea Legii nr. 74 din 31 martie 2022]

Art. 7. – (1) Persoanei condamnate la data intrării în vigoare a prezentei legi, căreia nu i se pot aplica prevederile art. 4–6 i se reduce termenul de pedeapsă sau i se comută pedeapsa după cum urmează:

[...]

d) la 30 de ani de închisoare, dacă este condamnată la detențiune pe viață;

[...].”

[Articolul 7 în redactarea Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022, în vigoare 9 ianuarie 2023]

8. Prevederile relevante ale Codului penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

Articolul 71

Detențiunea pe viață

„(1) Detențiunea pe viață constă în privarea de libertate a condamnatului pentru tot restul vieții.

(2) Detențiunea pe viață se stabilește numai pentru infracțiunile excepțional de grave.

(3) Detențiunea pe viață nu poate fi aplicată femeilor și minorilor.”

Articolul 91

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen

„(1) Persoanei care execută pedeapsa cu închisoare i se poate aplica liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen dacă a realizat programul individual de executare a pedepsei, a reparat integral daunele cauzate de infracțiunea pentru care a fost condamnată, cu excepția cazului când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și dacă se constată că corectarea ei este posibilă fără executarea deplină a pedepsei. Persoana poate fi liberată, în întregime sau parțial, și de pedeapsa complementară.

[...]

(5) Persoana care execută pedeapsa detențiunii pe viață poate fi liberată condiționat de pedeapsă înainte de termen dacă instanța de judecată va considera că nu mai există necesitatea executării de mai departe a pedepsei și dacă această persoană a executat efectiv cel puțin 30 de ani de închisoare, fără a se lua în calcul compensarea privilegiată a zilelor de muncă.

[...].”

Articolul 107

Amnistia

„(1) Amnistia este actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei.

(2) Amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate.

(3) Amnistia nu se aplică în cazul săvârșirii de infracțiuni prevăzute la art. 166¹ alin. (2)–(4), precum și persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171–175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208².”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

9. Autorul excepției de neconstituționalitate menționează că Legea privind amnistia nu prevede clar dacă persoanele condamnate la detenție pe viață pentru comiterea infracțiunilor prevăzute de articolul 6 alin. (1) literele d) și f) din Lege, care au executat în mod efectiv 25 ani de închisoare, pot solicita absolvirea de executarea pedepsei în situația în care condamnatul prezintă un risc mediu sau redus de recidivă și este caracterizat pozitiv.

10. Autorul excepției consideră că prin textul „care a executat mai puțin de 25 de ani de închisoare” de la articolul 6 lit. a) din Lege, legislatorul a urmărit să absolve de executarea pedepsei persoanele care au executat în mod efectiv 25 ani de închisoare.

11. Autorul excepției menționează că textul „se reduce termenul de pedeapsă la 30 ani închisoare” din articolul 7 alin. (1) lit. d) din Lege este neclar, deoarece articolul 70 alin. (5) din Codul penal nu operează cu noțiunea de „reducere a pedepsei” față de persoanele condamnate la detenție pe viață, fiind utilizat cuvântul „înlocuiește”. De asemenea, articolul 70 alin. (5) din Codul penal permite înlocuirea pedepsei detenției pe viață cu închisoarea pe un termen de 30 de ani doar prin grațiere, care ține de competența Președintelui Republicii Moldova, potrivit articolului 88 lit. e) din Constituție, nu a judecătorului de instrucție.

12. Autorul excepției conchide că normele contestate nu prevăd condițiile în care persoana condamnată la detenție pe viață poate solicita absolvirea de executarea pedepsei și condițiile în care poate solicita reducerea pedepsei la 30 ani de închisoare.

13. În suplimentul depus la 7 decembrie 2022, autorul excepției menționează că articolul 24 din Constituție, corespondent articolelor 2 și 3 din Convenția Europeană, prevede obligația pozitivă a statelor de a lua toate măsurile pentru protejarea efectivă a dreptului la viață și a dreptului de a nu fi supus torturii și tratamentului inuman și degradant. Curtea Europeană a reținut, în jurisprudența sa, că amnistia persoanelor care au ucis civili sau i-au supus relexor tratamente ar fi contrară obligațiilor asumate de stat și care decurg din articolele 2 și 3 din Convenție, pentru că ar împiedica investigarea unor asemenea acte și ar conduce în mod necesar la impunitate pentru cei răspunzători (*Margus v. Croația* [MC], 27 mai 2014, §127). În cauza *E.G. v. Republica Moldova*, 13 aprilie 2021, Curtea Europeană a constatat că aplicarea amnistiei în privința unei persoane condamnate pentru acțiuni de agresiune sexuală era incompatibilă cu obligațiile pozitive ale statului care decurg din articolele 3 și 8 din Convenție.

14. Sub acest aspect, autorul excepției consideră că înlocuirea pedepsei detenției pe viață cu 30 de ani de închisoare, ca urmare a aplicării amnistiei față de condamnat, potrivit articolului 7 lit. d) din Lege, ar constitui o încălcare a articolelor 2 și 3 din Convenție și a articolului 24 alin. (1) din Constituție. De asemenea, comutarea pedepsei detențiunii pe viață la închisoare pe un termen de 30 de ani, pe baza articolului 7 lit. d) din Lege,

ar constitui o inechitate socială și o ingerință în drepturile victimelor și ale succesorilor acestora.

15. În opinia autorului excepției, prevederile contestate contravin articolelor 2, 3 și 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și articolelor 1 alin. (3), 7, 16, 23, 24 alin. (1) și 88 lit. e) din Constituție.

B. Aprecierea Curții

16. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

17. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, ține de competența Curții Constituționale.

18. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de un judecător din oficiu. Astfel, Curtea constată că sesizarea este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

19. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă articolele 6 alin. (1) lit. a) și 7 alin. (1) lit. d) din Legea privind amnistia. Prevederile în discuție nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

20. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză care are ca obiect examinarea unui demers privind aplicarea actului de amnistie față de o persoană condamnată la detenție pe viață (a se vedea §§ 4-5). Curtea admite că prevederile contestate ar putea fi aplicate la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

21. Curtea reține că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să fie examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea a analizat, prin prisma argumentelor autorului excepției, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental (DCC nr. 83 din 17 iunie 2022, § 20).

22. Autorul excepției de neconstituționalitate afirmă că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3) [*preeminența dreptului*], 7 [*Constituția, Lege Supremă*], 16 [*egalitatea*], 23 [*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*], 24 [*dreptul la viață și la integritate fizică și psihică*] și 88 lit. e) [*alte atribuții ale Președintelui Republicii Moldova*] din Constituție și articolelor 2, 3 și 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

23. Referitor la articolele 1 alin. (3), 7 și 16 din Constituție, Curtea reține că autorul excepției nu a motivat în ce măsură prevederile contestate afectează normele constituționale menționate. Potrivit articolelor 24 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea trebuie să fie motivată. În situații similare, Curtea a notat că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformități cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează cu un argument. Dacă ar proceda la examinarea unei asemenea excepții de neconstituționalitate, Curtea ar înlocui autorul acesteia în vederea formulării unor critici de neconstituționalitate, fapt care

ar echivala cu un control efectuat din oficiu (a se vedea DCC nr. 128 din 13 septembrie 2022, § 24).

24. Referitor la incidența articolului 23 din Constituție, în jurisprudența sa Curtea a subliniat că acest articol nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorul excepției de neconstituționalitate trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței abstracte în drepturile fundamentale garantate de Constituție Curtea poate pune în operă prevederile articolului 23 (a se vedea DCC nr. 96 din 12 iulie 2022, § 25; DCC nr. 108 din 6 septembrie 2022, § 19).

25. Referitor la articolul 20 din Constituție, corespondentul articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care reglementează dreptul la un proces echitabil, Curtea Europeană a reținut că procedurile care vizează doar condițiile de aplicare a unei legi de amnistie în privința unei persoane, a cărei condamnare a devenit definitivă nu se referă la „fondul unei acuzații penale”, ci mai curând la o chestiune legată de executarea pedepselor. În consecință, articolul 6 din Convenție nu este aplicabil în această cauză (a se vedea *Montcornet de Caumont v. Franța* (dec.), 13 mai 2003). Având în vedere acest aspect, Curtea nu reține incidența articolului 20 din Constituție.

26. Referitor la incidența articolului 24 din Constituție, Curtea reține că acesta prevede că statul îi garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante. Articolul 24 din Constituție trebuie interpretat prin prisma articolelor 2 și 3 din Convenția Europeană și a principiilor din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în această materie.

27. Cu referire la amnistie, în cauza *Marguš v. Croația* [MC], 27 mai 2014, Curtea Europeană a considerat că procedurile penale pornite în privința reclamantului au fost încetate în mod necorespunzător pe baza amnistiei, deși acesta era acuzat de comiterea unor infracțiuni grave în timpul războiului din Croația. Curtea Europeană a observat că reclamantului i s-a aplicat amnistia pentru acte care constituiau încălcări grave ale drepturilor fundamentale ale omului, protejate de articolele 2 și 3 din Convenție. Curtea a notat că statele au obligația de a judeca faptele precum tortura și omorurile intenționate. Aplicarea amnistiei în privința actelor referitoare la uciderea și maltratarea civililor ar fi contrară obligațiilor statului care decurg din articolele 2 și 3 din Convenție, deoarece ar împiedica investigarea unor astfel de acte și ar conduce la impunitate pentru cei responsabili. Curtea Europeană a considerat că autoritățile naționale nu ar trebui să creeze impresia că sunt dispuse să tolereze un astfel de tratament și persoanele să rămână nepedepsite (a se vedea *Marguš v. Croația* [MC], §§ 124-128 și, de asemenea, *Turan Cakir v. Belgia*, 10 martie 2009, § 69).

28. În cauza *Vazagashvili și Shanava v. Georgia*, 18 iulie 2019, Curtea Europeană a reținut, într-un caz în care fiul reclamantilor a fost omorât prin împușcare de către poliție, că deși dreptul național le permitea tribunalelor să impună o pedeapsă mai mare, acestea i-au redus pedeapsa cu o pătrime,

în conformitate cu dispozițiile general aplicabile ale Legii amnistiei. Curtea Europeană a subliniat că era regretabil că legislatorul național nu a acordat atenția cuvenită, atunci când a adoptat Legea amnistiei, necesității de a pedepsi cu o strictete fermă abuzurile grave ale poliției. Atunci când un agent al statului, în special un ofițer care aplică legea, a fost condamnat pentru o infracțiune care încalcă dreptul la viață, acordarea unei amnistii sau a unei grațieri nu ar trebui permisă. Statele ar trebui să aibă o atitudine mai strictă atunci când își pedepsesc propriii ofițeri care aplică Legea pentru comiterea unor infracțiuni atât de grave, care pun în pericol viața, spre deosebire de situațiile în care pedepsesc infractorii obișnuiți, pentru că nu se mai pune problema răspunderii penale individuale a infractorilor, ci intervine obligația statului de a combate impunitatea infractorilor care ar putea considera că o dețin în virtutea propriului mandat și pentru a menține încrederea publicului în privința sistemului de aplicare a legii (§ 92).

29. În cea mai recentă cauză privind aplicarea amnistiei, Curtea Europeană a reținut că reducerea cu o treime din pedeapsa închisorii de opt ani, ca urmare a aplicării amnistiei, în cazul comiterii unor infracțiuni de tortură și rele tratamente, a fost contrară Convenției (*Vardanyan și Khalafyan v. Armenia*, 8 noiembrie 2022, § 91). În acest context, Curtea a notat că amnistiiile și grațierile nu trebuie tolerate în cauzele privind tortura sau relele tratamente (a se vedea *Mocanu și alții v. România* [MC], 17 septembrie 2014, § 326).

30. De asemenea, articolul 3 din Convenție trebuie interpretat ca impunând caracterul reductibil al detenției pe viață, în sensul în care autorităților li se permite să verifice dacă au avut loc schimbări semnificative în viața deținutului și dacă acesta a făcut progrese în vederea reabilitării sale. Acest fapt presupune că detenția continuă nu mai poate fi justificată din rațiuni penologice legitime. Condamnarea la detenție pe viață nu va fi conformă cu standardele impuse de articolul 3 din Convenție acolo unde dreptul național nu prevede posibilitatea efectuării unui asemenea control (*Vinter și alții v. Regatul Unit* [MC], 9 iulie 2013, §§ 119-122). În cauza *Matiošaitis și alții v. Lituania*, 23 mai 2017, Curtea Europeană a reținut că, în conformitate cu legislația lituaniană, deținuților condamnați la detenție pe viață nu li se înlocuia pedeapsa în conformitate cu Legea amnistiei. Toate amnistiiile anterioare nu se aplicau condamnaților care au comis crimele cele mai grave. Mai mult, trei dintre amnistii au prevăzut expres că nu se aplică în privința persoanelor condamnate la detenție pe viață. De asemenea, comutarea detenției pe viață din cauza unei boli terminale nu putea fi considerată o „perspectivă de eliberare”. Deși articolul 3 din noul Cod penal permitea comutarea detenției pe viață în închisoare într-o perioadă determinată, cererile condamnaților care au solicitat comutarea detenției pe viață au fost respinse. Curtea Europeană a reținut că, chiar dacă pedepsele condamnaților la detenție pe viață erau justificate, ei nu trebuiau lipsiți de speranța că ar putea beneficia de comutarea pedepsei detenției pe viață (§§ 161-164, 180).

31. Totuși, Curtea Europeană a reiterat că amnistiiile și grațierile sunt, în esență, chestiuni de drept intern ale statelor membre și că, în principiu,

nu sunt contrare dreptului internațional, cu excepția cazului în care se referă la acte care constituie încălcări grave ale drepturilor fundamentale ale omului (a se vedea *Makuchyan și Minasyan v. Azerbaidjan și Ungaria*, 26 mai 2020, § 160; *E.G. v. Republica Moldova*, 13 aprilie 2021, § 43).

32. În acest context, Curtea reține că, potrivit articolului 107 alin. (1) din Codul penal, amnistia poate avea următoarele efecte: (i) înlăturarea răspunderii penale; (ii) înlăturarea pedepsei; (iii) reducerea pedepsei sau (iv) comutarea pedepsei. Potrivit articolului 1 alin. (1) din Legea privind amnistia, amnistia se aplică în mod condiționat și exclusiv persoanelor bănuite, învinuite și inculpate, precum și persoanelor condamnate, care sunt caracterizate pozitiv pe parcursul executării pedepsei, al perioadei de probațiune sau al termenului de probă și sunt evaluate psihologic ca prezentând risc de recidivă mediu sau redus, dacă persoanele respective cad sub incidența prevederilor articolelor 2–5, 7 și 8 din Lege. Sub acest aspect, Curtea reține că articolul 24 din Constituție nu impune optarea pentru unul dintre termenii „reducere”, „comutare” sau „înlocuire” a pedepsei detenției pe viață cu pedeapsa închisorii la 30 de ani de închisoare.

33. Analizând în mod sistemic textul Legii contestate, Curtea observă că articolul 1 conține prevederi generale referitoare la condițiile de bază și procedurile aplicării amnistiei. Articolul 2 din Lege reglementează procedura înlăturării răspunderii penale prin încetarea proceselor la faza urmăririi penale sau la etapa judecării cauzei. Articolele 3-5, 7 și 8 din Lege se referă la condițiile de absolvire de executarea pedepsei, la reducerea și la comutarea acesteia.

34. Curtea mai observă că articolul 6 alin. (1) din Lege stabilește că prevederile articolelor 1-5 din Lege nu se aplică persoanelor prevăzute de literele a)-h) din acest alineat. Astfel au fost stabilite unele excepții ca, de exemplu, comiterea infracțiunilor deosebit de grave sau excepțional de grave enumerate în articolul 6 alin. (1) lit. b), d)-f) din Lege, *inter alia*, acte criminale care constituie încălcări grave ale drepturilor fundamentale ale omului.

35. Curtea admite că, în acest caz legislatorul, reieșind din competența sa constituțională de a reglementa prin adoptarea legilor organice în domeniul politicilor penale ale statului și acordării amnistiei (articolele 66 lit. p) și 72 alin. (3) lit. n) și o) din Constituție), a dat prioritate scopului de a asigura securitatea și ordinea publică, de a garanta și de a proteja drepturile și interesele legitime ale cetățenilor, inclusiv ale părților vătămate.

36. Totuși, în cazul persoanelor condamnate la detenție pe viață, legislatorul a prevăzut posibilitatea comutării pedepsei detenției pe viață cu pedeapsa 30 de ani de închisoare, cu condiția că aceste persoane nu cad sub incidența articolelor 4-6 din Lege (a se vedea articolul 7 alin. (1) lit. d) din Lege).

37. Referitor la argumentul autorului sesizării care susține că posibilitatea comutării pedepsei persoanelor condamnate la detenție pe viață contravine obligațiilor pozitive ale statului, care decurg din articolul 24 din Constituție și din articolele 2 și 3 din Convenție, Curtea reține că dispozițiile articolului 7 alin. (1) lit. d) din Legea privind amnistia nu

stabilesc, la modul general, un mecanism care ar elibera imediat din închisoare persoanele condamnate la detenție pe viață și, prin urmare, ar conduce la impunitate. Dimpotrivă, comutarea pedepsei detenției pe viață cu pedeapsa 30 de ani de închisoare nu este aplicabilă în mod automat tuturor condamnaților la detenție pe viață. Curtea reamintește că pentru a beneficia de comutare conform articolului 7 alin. (1) lit. d) din Lege, condamnatul trebuie să fie caracterizat pozitiv pe parcursul executării pedepsei și să fie evaluat psihologic ca prezentând un risc de recidivă mediu sau redus (articolul 1 alin. (1) din Lege).

38. Curtea mai observă că legea națională conține prevederi care oferă persoanelor condamnate la detenție pe viață speranță la atenuarea pedepsei. În special, articolul 91 alin. (5) din Codul penal prevede că această categorie de condamnați poate fi liberată condiționat de pedeapsă înainte de termen dacă instanța de judecată va considera în mod individual că nu mai există necesitatea executării de mai departe a pedepsei și dacă această persoană a executat efectiv cel puțin 30 de ani de închisoare, fără a se lua în calcul compensarea privilegiată a zilelor de muncă. Totodată, condamnatul trebuie să demonstreze că: a) a realizat programul individual de executare a pedepsei, b) a reparat integral daunele cauzate de infracțiunea pentru care a fost condamnată, cu excepția cazului când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și c) că corectarea sa este posibilă fără executarea deplină a pedepsei [articolul 91 alin. (1) din Cod].

39. Așadar, pornind de la cele expuse *supra*, în analiza ei cu caracter abstract, Curtea menționează că semnificația textelor contestate din Legea privind amnistia poate fi dedusă de către instanțele judecătorești, în fiecare caz particular, prin folosirea regulilor de interpretare și de aplicare sistemică a întregii Legi, a legislației penale substanțiale, precum și a standardelor internaționale în materia amnistiei.

40. Prin urmare, Curtea reține că, în cazul acestei excepții, dispozițiile contestate de autorul sesizării nu afectează obligațiile pozitive ale statului de a pedepsi actele care încalcă grav drepturile fundamentale ale omului, protejate de articolul 24 din Constituție, și nu constată incidența acestuia.

41. Referitor la argumentele autorului cu privire la neclaritatea prevederilor articolului 6 alin. (1) lit. a) din Lege față de persoanele condamnate la detenție pe viață, dar care au executat în mod efectiv 25 ani de închisoare, Curtea reține că, în cazul în care a fost ridicată prezenta excepție de neconstituționalitate, condamnatul a executat în mod efectiv patru ani, patru luni și 27 zile de închisoare la data înaintării demersului (a se vedea § 4 *supra*). Prin urmare, prin acest capăt al său, excepția de neconstituționalitate reprezintă o *actio popularis* și este inadmisibil (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 138 din 29 septembrie 2022, § 23).

42. Referitor la incidența articolului 88 lit. e) din Constituție, Curtea subliniază că acesta stabilește prerogativa exclusivă a Președintelui Republicii Moldova de a acorda grațiere individuală. În acest caz, Curtea observă că prevederile contestate se referă la condițiile de acordare a amnistiei. Potrivit articolelor 66 lit. p) și 72 alin. (3) lit. o) din Constituție, Parlamentul adoptă legi, care reglementează acordarea amnistiei și grațierii. Așadar, Parlamentul poate adopta legi care să definească

noțiunile de amnistie și grațiere, precum și regimul lor juridic (HCC nr. 20 din 16 mai 2000). În acest caz, Curtea nu reține incidența articolului 88 lit. e) din Constituție.

43. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 6 alin. (1) lit. a) și 7 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, ridicată din oficiu de dl judecător Ivan Parii, în dosarul nr. 21ji-199/2021, pendinte la Judecătoria Orhei, sediul Rezina.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 7 februarie 2023

DCC nr. 14

Dosarul nr. 194g/2022